

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського**

Серія: Педагогіка і психологія

№ 57 • 2019 р.

Вінниця

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія
№ 57 • 2019 р.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського від 17 квітня 2018 р. (протокол № 10)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Фрицюк В. А. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, професор кафедри педагогіки і професійної освіти; доктор педагогічних наук, доцент (головний редактор).

Шахов В. І. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, професор кафедри психології і соціальної роботи; доктор педагогічних наук, професор (відповідальний редактор).

Акімова О. В. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, завідувач кафедри педагогіки і професійної освіти; доктор педагогічних наук, професор (заст. відповід. редактора).

Галузяк В. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, професор кафедри педагогіки і професійної освіти; кандидат психологічних наук, доцент (відповідальний секретар).

Лазаренко Н. І. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, ректор; кандидат педагогічних наук, професор.

Гуревич Р. С. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації; доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України.

Коломієць А. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, проректор з наукової роботи; доктор педагогічних наук, професор.

Гусак П. М. – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, завідувач кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи; доктор педагогічних наук, професор.

Мазур Пьотр – Вища Державна Професійна Школа м. Хелм, завідувач кафедри педагогіки, доктор габілітований, професор (Польща).

Паламарчук О. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, завідувач кафедри психології і соціальної роботи; доктор психологічних наук, професор.

Шпортун О. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри психології і соціальної роботи; доктор психологічних наук, доцент.

Шурек-Борута Аліна – Університет Шльонський у Катовіце, керівник закладу суспільної педагогіки та міжнародної освіти; доктор габілітований, професор (Польща).

Перегончук Н. В. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри психології і соціальної роботи; кандидат психологічних наук, доцент.

Сидоренко Ж. В. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри психології і соціальної роботи; кандидат психологічних наук, доцент.

Візнюк І. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри психології і соціальної роботи; кандидат психологічних наук, доцент.

Літературний редактор: В.В. Богатько

Комп'ютерна верстка: Н.Р. Опушко

Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. – 2019. – Випуск 57. – 208 с.

У збірнику вміщені наукові статті з актуальних проблем сучасної педагогіки та психології, в яких розкриваються питання дидактики, теорії і методики виховання, професійної освіти, соціальної педагогіки, порівняльної педагогіки, історії педагогіки, педагогічної психології.

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 8412 видане Міністерством юстиції України 06.02.2004 р.

Збірник є науковим фаховим виданням (затверджено наказом МОН України № 1222 від 07.10.2016 р.)

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-9-205

ББК 74.00+88.40+88.840

Н 34

ISSN 2415-7872

© Автори статей, 2019

ББК 74. 00+88. 40+88. 840

Н 34

SCIENTIFIC ISSUES

of Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University

Section: Pedagogics and Psychology

№ 57 • 2019

Recommended for publication by the decision of the Academic Council of
Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University
17 april 2018 (proceedings № 10)

EDITORIAL BOARD

Editor-in-chief: Dr. Valentyna A. Frytsiuk, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Executive editor: Prof. Dr. Volodymyr I. Shakhov, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Olha V. Akimova, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Executive secretary: As. Prof. Dr. Vasyl M. Haluziak, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Nataliia I. Lazarenko, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Roman S. Hurevytch, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Alla M. Kolomiets, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Petro M. Husak, Lesya Ukrainka Eastern European National University (Ukraine)

Prof. Dr. Piotr Mazur, The State School of Higher Education in Chelm (Poland)

Prof. Dr. Olha M. Palamarchuk, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Oksana M. Shportun, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Alina Szczurek-Boruta, University of Silesia, (Poland)

As. Prof. Dr. Nataliia V. Perehonchuk, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Zhanna V. Sydorenko, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Inna M. Vizniuk, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Text editors: Valentyna V. Bohatko

Technical editor: Nadiya R. Opushko

The Scientific Issues of Vinnytsia State M. Kotsyubynskyi Pedagogical University. Section: Pedagogics and Psychology. – 2019. – Issue 57. – 208 p.

The volume contains scientific articles on relevant issues of modern pedagogy and psychology, which reveal questions of didactics, theory and methodology of education, vocational training, social pedagogy, comparative pedagogy, history of education, educational psychology.

Certificate of registration KB № 8412 issued by the Ministry of Jurisdiction of Ukraine 06.02.2004.

Edition is included in the list of scientific professional publications of Ukraine by the Ministry of Education and Science of Ukraine # 1222 of 07.10.2016.

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-9-205

ББК 74.00+88.40+88.840

Н 34

ISSN 2415-7872

© Authors, 2019

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

І. Г. Герасимова, Н. Г. Мозгальова. ВИКЛИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	9
М. Д. Прищак. ДИСКУРС МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	15

ДИДАКТИКА

О. В. Зарічна, Л. В. Мельник, Т. В. Савчук. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ДИСКУСІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	22
О. Є. Кравець, А. М. Приймак. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДАПТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	26
І. М. Свириденко, С.С. Кухарьонук. ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ ІНШОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ.....	31
С. І. Семчук. ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	37

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Л. С. Бровчак, Л. В. Старовойт, Л. М. Ліхницька. ДВА ПРОЯВИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	42
О. Т. Писарчук. ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА	48
В. В. Шинкаренко. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ПАТРІОТИЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ СТАРШО-КЛАСНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	56

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

О. В. Біліченко. ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР	61
Б. А. Брилін, В. Л. Бриліна. ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	67
В. М. Галузяк. ВИКОРИСТАННЯ ДІАЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....	71
Р. С. Гуревич, О. Ю. Бойчук, В. М. Бойчук. ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА СФЕРИ ПОСЛУГ	82
О. М. Джеджула. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЙ ТЕХНІЧНОГО ДИЗАЙНУ В ГРАФІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ.....	87
Т. І. Кавицька. УПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНО-ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ.....	92
М. М. Кононова. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА.....	98
Лінь Ян. ГОТОВНІСТЬ ДО ХУДОЖНЬО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	103

І. В. Лобода, Г. А. Білецька. ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ НА ОСНОВІ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ЛІКАРІВ.....	108
О. В. Любашенко. РОЗВИТОК ПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ ЗА ДОПОМОГОЮ ТАКТИК ЛАТЕРАЛЬНОГО МИСЛЕННЯ.....	113
Б. І. Нестерович, О. Ю. Теплова. КОНТЕКСТНИЙ ПІДХІД ДО ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	119
Н. Р. Опушко, Р. С. Гуревич. ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ПЕДАГОГІЧНОГО ЦИКЛУ	125
С. С. Пугач. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ.....	130
С. О. Рабійчук, А. А. Ребрина, Б. А. Максимчук, І. А. Максимчук. СИСТЕМА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРА	137
І. О. Січко. ПРИРОДНИЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У СВІТЛІ ВИМОГ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»	145
С. В. Стеблюк. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	150
О. В. Татарін. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ В ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	155
В. А. Фрицок, В. М. Фрицок. РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН.....	161
І. Л. Холковська. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	167
Хуан Ге. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ З КИТАЮ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	174

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

М. О. Давидюк, В. А. Сапогов. ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ СУХОМЛІНСЬКОГО У ВИМІРІ ПОТРЕБ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ.....	179
А. К. Куліченко. СТВОРЕННЯ, ВІДКРИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ УНІВЕРСИТЕТУ ДЖОНЗА ГОПКІНЗА У 1890-Х РР.	183
Л. І. Орехова. РОЛЬ ЖІНОК-ПЕДАГОГІВ-ПРОСВІТИТЕЛІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ.....	190

ПСИХОЛОГІЯ

О. Л. Колісник. ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ З АДАПТАЦІЇ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ (ВЕТЕРАНІВ АТО)	195
В. В. Шахов, В. В. Шахов. ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ФАХОВО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІЯ....	200
НАШІ АВТОРИ	206

CONTENTS

PHILOSOPHY OF EDUCATION

I. Gerasymova, N. Mozgaliova. CHALLENGES OF INFORMATIONAL SOCIETY	9
M. Pryshchak. DISCOURSE OF METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ENVIRONMENTAL EDUCATION	15

DIDACTICS

O. Zarichna, L. Melnyk, T. Savchuk. METHODOLOGICAL FRAMEWORK OF IMPLEMENTATING PROBLEM-BASED DISCUSSIONS IN EFL COURSES	22
O. Kravets, A. Pryimak. THEORETICAL PRINCIPLES OF ADAPTIVE TECHNOLOGY REALIZATION IN PROJECTING EDUCATIONAL INFORMATION AT THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM	26
I. Svyrydenko, S. Kukharyonok. THE USE OF COMMUNICATIVE APPROACH IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE DIALOGIC SPEECH TO STUDENTS OF NON-LINGUISTIC UNIVERSITIES	31
S. Semchuk. THE USE OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRESCHOOL EDUCATION.....	37

THEORY OF EDUCATION

L. Brovchak, L. Starovojt, L. Likhitska. TWO MANIFESTATIONS OF A PERSON'S SELF-DEVELOPMENT	42
O. Pysarchuk. FORMATION OF CREATIVE CHARACTERISTICS OF PRIMARY SCHOOL IN THE CONDITIONS OF EDUCATIONAL AND DEVELOPING ENVIRONMENT	48
V. Shynkarenko. STUDY OF THE STATUS OF PATRIOTIC EDUCATION OF SENIOR ADMINISTRATORS IN GENERAL BASIC EDUCATION STAFF.....	56

VOCATIONAL EDUCATION

O. Bilichenko. STAGES OF FORMING THE PROFESSIONAL ETHICS OF FUTURE MEDICAL SETTLEMENTS.....	61
B. Brylin, V. Brylina. PEDAGOGICAL ASPECT OF THE PROBLEM OF MUSICAL SPECIALTIES GIFTED STUDENTS DEVELOPMENT.....	67
V. Haluziak. USE OF DIALOGICAL TEACHING METHODS IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS	71
R. Gurevych, O. Boychuk, V. Boychuk. PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A NECESSARY CONDITION FOR EFFICIENT ACTIVITY OF THE FUTURE QUALIFIED WORKER OF THE SERVICES SECTOR	82
O. Dzhedzhula. FEATURES OF THE USE OF CATEGORIES OF TECHNICAL DESIGN IN GRAPHIC TRAINING OF FUTURE ENGINEERS.....	87
T. Kavytska. KNOWLEDGE-TRANSFORMATION APPROACH TO ESP TEACHING IN UKRAINIAN UNIVERSITIES.....	92
M. Kononova. THEORETICAL ANALYSIS OF THE MAIN APPROACHES AND MODELS OF THE FUTURE SPEECH PATHOLOGISTS TEACHERS PROFESSIONAL DEVELOPMENT.....	98
Lin Yang. READY TO ARTICLE-INTERPRETATION ACTIVITY AS A PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL PROBLEM.....	103

I. Loboda, G. Biletska. FOUNDATION OF THE EXPEDIENCY OF ELECTRONIC EDUCATIONAL COURSES BASED ON CLOUD SERVICES USE IN THE POSTGRADUATE MEDICAL EDUCATION....	108
O. Liubashenko. ENHANCING STUDENTS' PRAGMATIC SKILLS IN PROFESSIONAL ENGLISH LANGUAGE THROUGH LATERAL THINKING TECHNIQUES.....	113
B. Nesterovych, O. Teplova. THE CONTEXT-BASED APPROACH WITHIN PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART.....	119
N. Opushko, R. Gurevych. INTERDISCIPLINARY COMMUNICATIONS IN THE PEDAGOGICAL CYCLE DISCIPLINE TEACHING.....	125
S. Pugach. CONTENTS AND STRUCTURE OF THE LEGAL COMPETENCE OF FUTURE ECONOMIES	130
S. Rabiychuk, A. Rebryna, B. Maksymchuk, I. Maksymchuk. SYSTEM OF VALUE ORIENTATIONS OF THE MODERN VOLUNTEER.....	137
I. Sichko. NATURAL COMPETENCE OF THE FUTURE PRIMARY EDUCATION SPECIALIST AS A COMPONENT OF HIS PROFESSIONAL TRAINING IN LIGHT OF THE REQUIREMENTS OF NEW UKRAINIAN SCHOOL CONCEPTION.....	145
S. Stebljuk. METHODOICAL PRINCIPLES OF FORMING OF PROFESSIONAL COMPETENCE IN FUTURE SPECIALISTS FROM ENTEPRENEURSHIP OF TRADE AND STOCK ACTIVITIES.....	150
O. Tatarin. METHOD OF FORMATION OF READINESS OF FACILITATORS OF BORDER SERVICE BEFORE APPLICATION OF PHYSICAL INFLUENCING ACTIVITIES IN OPERATIONAL-SERVICE ACTIVITY.....	155
V. Frytsiuk, V. Frytsiuk. DEVELOPMENT OF THE CREATIVITY OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART IN THE COURSE OF STUDYING «METHODOLOGY OF TEACHING PROFESSIONAL DISCIPLINES».....	161
I. Kholkovska. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PREPARATION OF STUDENTS TO IMPLEMENT THE FUNCTIONS OF SUBJECTS OF INNOVATIVE ACTIVITY.....	167
Huag Ge. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING EXISTING MOBILITY OF CHINESE STUDENTS IN THE VOCAL EDUCATION PROCESS.....	174

HISTORY OF PEDAGOGY

M. Davydiuk, V. Sapogov. PEDAGOGICAL HERITAGE OF VASIL SUKHOMLINSKY IN THE MEASURE OF THE NEEDS OF MODERN EDUCATION AND PROFESSIONAL PREPARATION OF TEACHER	179
A. Kulichenko. JOHNS HOPKINS UNIVERSITY SCHOOL OF MEDICINE: ESTABLISHING, OPENING AND ACTIVITY IN 1890S.....	183
L. Orekhova. THE ROLE OF WOMEN OF TEACHERS-PROFESSIONALS IN THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE SECOND HALF OF THE XIX – THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY	190

PSYCHOLOGY

O. Kolisnyk. ORGANIZATION OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL AID ON ADAPTATION AND SOCIALIZATION OF PARTICIPANTS OF MILITARY ACTIONS (VETERANS OF ATO).....	195
V. Shakhov, V. Shakhov. DYNAMICS OF DEVELOPMENT OF FACTORY OF IMPORTANT QUALITIES IN THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL SELF-IDENTITY OF STUDENTS OF SPECIALTY OF PSYCHOLOGY.....	200
OUR AUTHORS	206

УДК 378.096:61]:378.4(73)УДГ“189”

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-183-190

СТВОРЕННЯ, ВІДКРИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ УНІВЕРСИТЕТУ ДЖОНЗА ГОПКІНЗА У 1890-Х РР.

А. К. Куліченко

orcid.org/0000-0003-1469-3816

У статті висвітлено передумови створення, відкриття та особливості діяльності медичної школи Джонса Гопкінза у 1890-х рр. Установлено, що створення медичної школи відбулося за заповітом Дж. Гопкінза та завдяки матеріальній підтримці американського жіночого руху, що боровся за однакові умови вступу до закладів вищої освіти як для чоловіків, так і жінок. Крім того, з'ясовано, що відкриття та подальша діяльність медичної школи були ретельно сплановані – від будівель, де проходили заняття, до членів професорсько-викладацького й допоміжного складу. Вивчено позитивний організаційно-педагогічний досвід діяльності медичної школи університету Джонса Гопкінза у 1890-х рр.

Ключові слова: американська медична освіта, медична школа університету Джонса Гопкінза, передумови створення, заповіт Дж. Гопкінза, американський жіночий рух, відкриття, діяльність, жіноча медична освіта.

JOHNS HOPKINS UNIVERSITY SCHOOL OF MEDICINE: ESTABLISHING, OPENING AND ACTIVITY IN 1890S

A. Kulichenko

Ever since the Medical School was established, it differed from other American higher educational establishments. At the turn of the 19th and 20th centuries – when the medical educational paradigm in the United States was upgraded – the Hopkins model was recognized and highly recommended. It was stated by Flexner in «Medical Education in the United States and Canada: A Report to the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching» (1910). The article describes the preconditions of establishing, opening, and activity of Johns Hopkins University School of Medicine in the 1890s. Note that J. Hopkins' will and the American feminist movement advocating for women's rights, in particular, were one of the prerequisites for establishing the Medical School in question, with the School having the same admission requirements for men and women. What is more, W. Welch, W. Osler and others were among the founders of the Medical School. Once opened in 1893, the Medical School became a successful educational project of the Johns Hopkins University. Besides, the School was suggested to be the role-model higher educational establishment in the US offering a perfect combination of both theory and practice with a considerable material and technical base, highly skilled pedagogical and supporting staff, which was important and necessary for the future physicians at all times. Thus, the Johns Hopkins University School of Medicine provided students the opportunity to work with rare library funds and to analyze scientific literature during weekly student meetings. One of the most popular meetings among students and academic staff was the Physiological Journal Club with Professor Howell. Furthermore, the Medical School established its own academic journal «The Journal of Experimental Medicine» in 1896. Note that the journal exists in the twenties of the 21st century. Moreover, the article covers other positive organizational and pedagogical principles of Johns Hopkins University School of Medicine in the 1890s. On the prospects of further scientific research, we are going to highlight activity of Johns Hopkins University School of Medicine in the 20th century and in the twenties of the 21st century with the purpose to reconsider and introduce a positive experience in Ukrainian higher medical education.

Key words: American medical education, Johns Hopkins University School of Medicine, preconditions of establishing, J. Hopkins' will, American feminist movement, opening, activity, female medical education.

Від початку існування медична школа університету Джонса Гопкінза відрізнялася від інших американських закладів вищої освіти. Під час оновлення медичної освітньої парадигми у США на зламі XIX – XX ст. модель Гопкінза було визнано взірцевою й такою, що рекомендовано наслідувати. Про це неодноразово наголошував А. Флекснер у праці «Медична освіта США та Канади. Доповідь для фонду Карнегі щодо поліпшення викладання» (1910) [2].

Чимало лауреатів Нобелівської премії, основоположників розділів медицини, видатних учених-теоретиків та практиків, що відкрили нові хвороби й запропонували від них ліки, є випускниками не тільки різних років, а й навіть різних століть медичної школи університету Джонса Гопкінза. Цей освітній заклад продовжує займати провідні позиції і у 20-х рр. XXI ст. Тому постає питання про феномен зазначеної американської освітньої інституції – успішну й плідну діяльність упродовж майже 126 років її діяльності.

С. Лемб зазначає, що «інноваційні й своєрідні методи навчання медицини та догляду за хворими, що склали модель Гопкінза, наслідують медичні та медсестринські школи всієї Північної Америки й досі. Багато чинників пояснюють, чому модель медичної школи університету Джонса Гопкінза розвивалася

успішно. Головним принципом було те, що лікарні ставали інструментами догляду за хворими та медичної освіти, для отримання належного рівня якої необхідне викладання біля лікарняного ліжка й лабораторний досвід» [6, с. 893]. Л. Мукау додає: «Загальновідомі медичні традиції, як-от одягання рукавичок під час хірургічних втручань, терміни «щоденні обходи», «навчання біля ліжка», «інтерни», «клінічні ординатори», «непрямий масаж серця», народилися саме у медичній школі університету Джонса Гопкінза. Однак, залишається загадкою те, як Дж. Гопкінз запропонував такі інноваційні ідеї, що випереджали свій час. Навмисне поєднання медичної та медсестринської шкіл з лікарнею й зосередження уваги на науковому методі стали досить революційними. Це був свідомий кивок німецьким університетам, де науковий метод та лабораторні експерименти складали основу медичної науки. Модель Гопкінза перевершила навіть німецький підхід» [7, с. 118, 122].

Упродовж кінця XIX ст. – 20pp. XXI ст. діяльність медичної школи університету Джонса Гопкінза неодноразово ставала предметом наукових дискусій зарубіжних дослідників, зокрема К. де Ангеліс, В. Велча, Н. Грауєра, Г. МакГегі, Л. Мукау, В. Ослера, А. Чесні, А. Флекснера та ін. Побіжні згадування про медичну школу університету Джонса Гопкінза є у працях Т. Горпініч, О. Лисенко, Ю. Чайковського. Проте відзначаємо відсутність комплексного аналізу цієї проблеми у вітчизняному науковому просторі.

Метою статті є висвітлення передумов створення, відкриття та особливостей діяльності медичної школи Джонса Гопкінза у 1890-х pp.

Звернемо увагу на назву американського закладу вищої освіти. У вітчизняній педагогіці він відомий як «університет Джонса Хопкінса» або «університет Джона Хопкінса». Другий варіант назви («університет Джона Хопкінса») є некоректним, оскільки ім'я та прізвище американського багатія-квакера, яке було використано в назві університету, англійською мовою, звучить як «Johns Hopkins». Відповідно до транслітерації українською мовою і враховуючи транскрипцію англійських власних назв, – це «Джонз Гопкінз». К. Джейкоб, дослідниця американської жіночої освіти, пояснює: «Незвичайне ім'я Джонса Гопкінза є поєднанням прізвища його бабусі Маргарет Джонз та прізвища дідуся Жерара Гопкінза» [4]. Можливий варіант перекладу «університет Джонса і Гопкінза», але такий він можливий лише в тому випадку, якщо б заклад вищої освіти було названо на честь двох людей. Проте Джонз Гопкінз – це одна людина. Тому вважаємо, що уточнення назви закладу вищої освіти «університет Джонса Гопкінза» є важливим. Цей варіант перекладу ми будемо використовувати в подальших наукових розвідках.

Дж. Гопкінз (1795 – 1873) був непересічною особистістю та прибічником «американської мрії» – ідеї про краще майбутнє, яка завжди була основним і єдиним рушієм та джерелом натхнення й надії для американців, заради втілення якої вони безупинно працювали та яку намагалися здійснити. Збагачення не завжди було одним з основних компонентів американської мрії. Американці переважно зосереджували зусилля на ощадливості та працьовитості [1, с. 72], прагнучи бути корисними своїй країні.

Тож, на підставі вищезазначеного, констатуємо, що Дж. Гопкінз не випадково причетний до реформування американської вищої освіти, й зокрема медичної. Справа в тому, що, не маючи дітей та дружини, наприкінці 1860-х Дж. Гопкінз вирішив скласти заповіт, де вказав, що майже всі гроші (тоді близько 7 мільйонів доларів. – А.К.) потрібно використати з благодійною метою. При цьому він залишив детальні рекомендації про особливий їх розподіл. Так, Дж. Гопкінз пропонував план створення різних соціальних та освітніх інституцій з певними роками заснування. Серед яких й були університет Джонса Гопкінза (The Johns Hopkins University), 1876 p., та медична школа університету Джонса Гопкінза (The Johns Hopkins University School of Medicine), 1893 p. [7, с. 122].

Керівництво університету Джонса Гопкінза планувало створити медичну школу ще з моменту заснування самого закладу вищої освіти, виконуючи заповіт Дж. Гопкінза. Так, починаючи з 1876 p., увагу було сфокусовано на комплексній підготовці до вивчення студентами дисциплін, що пов'язані з медициною та хірургією – хімія, фізика, рослинна та тваринна фізіологія, ембріологія, морфологія, порівняльна анатомія, патологія, бактеріологія. Співзасновником медичної школи та лікарні Джонса Гопкінза був В. Ослер, який прагнув відкрити зазначений освітній заклад якомога раніше [9, с. 38].

Однак для виконання заповіту Дж. Гопкінза та відкриття медичної школи на початку 1890-х було недостатньо коштів. Тож у 1890 p. в університеті Джонса Гопкінза було ініційовано рух, присвячений вступу жінок до медичної школи. За словами М. Джейкобі, «цей рух мав успіх. Оскільки завзятість жіночого комітету було із захопленням підтримано радою попечителів університету, чий мудрі та справедливі вчинки відповідали благородній меті, для досягнення якої вони й працювали...» [5]. Також по всій країні було організовано так звані «комітети для фонду жінок медичної школи університету Джонса Гопкінза» (committees for the Women's Fund of the Johns Hopkins University School of Medicine) [12], що збирали пожертви для медичної школи. Внески жіночого комітету були передані керівництву університету Джонса Гопкінза за умови, що жінок зараховуватимуть на навчання за тими ж вступними вимогами, що й чоловіків [9, с. 38–39]. Д. Рудачіллєв зазначає: «Хоча жінок й зараховували на навчання до медичної школи Джонса Гопкінза, зустрічали їх неохоче. Їхня присутність була зумовлена лише завдяки наполяганням

жінок Балтимора, які зібрали гроші, щоб відкрити школу. <...> Засновники школи не приховували своєї зневаги до жінок, яких вони були змушені прийняти. Багато студентів-чоловіків були не кращими за викладачів, називаючи своїх колег-жінок «самицями-медиками» (hen medics)» [10].

Офіційно В. Ослер був зацікавлений у освіті для жінок. У 1891 р. він зазначав: «Якщо жінка відчуває, що медична професія є її покликанням, не повинно бути жодних перешкод під час отримання найкращої можливої освіти. <...> Відкрившись, медична школа Джонза Гопкінза стане новатором у медичній освіті цієї країни (США. – А.К.), досягаючи вищого стандарту та тривалішого терміну навчання, і єдиною умовою для вступу повинен бути документ, що засвідчує належний рівень початкової освіти абітурієнта» [8, с. 5]. Проте, після першого набору жінок на навчання В. Ослер саркастично зауважував, що ця подія стала великим успіхом для медичної школи, «оскільки 331/3 відсотки з них було заручено зі своїми професорами наприкінці першого року навчання» (цит. за: [10]). Ч. Фолсом наголошував: «Логічно, що медична школа Джонза Гопкінза, не дотримуючись традицій або забобонів й маючи особливі можливості для поглибленого навчання, повинна зараховувати як жінок, так і чоловіків; та бути першим закладом вищої освіти, що надає студентам-медикам жіночої статі такі ж переваги, як і чоловікам...» [3].

Тож зібрані жінками кошти сприяли відкриттю медичної школи. Улітку 1893 р. було все майже готове – майбутній заклад вищої освіти мав відповідний кваліфікований професорсько-викладацький склад з хімії, фізіології та патології; в університетській лікарні, що було збудовано як частину медичної школи, уже працювали лікарі та хірурги, котрі отримали від університету посади професорів. Однак для завершення організації медичної школи, гідної університету, необхідно було ще створити додаткові будівлі, лабораторії та виробничі приміщення [16].

Проте ще до відкриття медичної школи керівництво стикнулося з нагальним тогочасним питанням, що потребувало негайного вирішення – питанням про вступні вимоги [16]. Справа в тому, що для американської вищої освіти кінця XIX ст. – початку XX ст. знаменував перехідний період. Оскільки академічна спільнота вже говорила про уніфікацію певних освітніх процесів, зокрема на першому місці було питання про єдині вступні вимоги, але спостерігалася відсутність декларації нормативно-правових документів на національному рівні. Так, В. Велч, перший декан медичної школи (жовтень 1893 – вересень 1898), наголошував, що «сьогодні у цій країні (у 1893 р. в США – А.К.) жодна медична школа не визначає певні знання, необхідні для вступу; багато шкіл орієнтуються тільки на здобуття початкової освіти, а деякі навіть не вимагають жодних її підтвержень».

деталі першого курсу розроблено й оголошено, оскільки студентів буде зараховано тільки на перший рік навчання» [16].

Зауважимо, що «з моменту відкриття медичної школи викладання основних медичних наук, а саме, анатомії, фізіології, патології та фармакології, було у руках людей, що присвячували весь свій час навчанню студентів та дослідженням. Оскільки клінічні дисципліни складні та розгалужені, професорсько-викладацький склад медичної школи університету Джонса Гопкінза вирішив, що їх необхідно викладати тим людям, які не будуть відволікатися, заробляючи на життя за допомогою приватної практики» [11, с. 621].

Щодо методів викладання, увагу було зосереджено на практичних заняттях у лабораторіях та анатомічному театрі й біля лікарняного ліжка. Мета медичної школи полягала у підготовці практикуючих лікарів та хірургів, тобто кваліфікованих спеціалістів для догляду за хворими й пораненими [16].

За словами В. Велча, після відкриття «медична школа університету Джонса Гопкінза матиме свої традиції та може працювати на власний розсуд. Це буде перевагою, оскільки вона є цілісною та координованою частиною великого університету, що свідчитиме про те, що університетські ідеали та методи не втрачені в новій школі. Школа матиме підтримку великої лікарні, ради попечителів, які вже зацікавлені у фундаментальних медичних дослідженнях» [16].

Тож у жовтні 1893 р. відбулося відкриття медичної школи з професорсько-викладацьким складом у кількості 35 осіб [9, с. 12]. Хоча у 1897 р. В. Велч у своїй «Доповіді» (Report of the Dean of the Medical School) зазначав, що станом на жовтень 1893 року університетський підрозділ «складався з декана, 9 професорів та 6 співробітників. За перший навчальний рік професорсько-викладацький склад став таким: 1 декан, 10 професорів, 4 клінічних професора, 4 доцента, 2 викладача й 20 співробітників, що загалом складало 41 особу» [13, с. 101]. Навчальний план мав такі 16 дисциплін [9, с. 12]:

фізіологія та гістологія;	фармакологія;	акушерство;	психіатрія;
анатомія;	медицина;	неврологія;	ларингологія;
патологія;	хірургія;	дерматологія;	офтальмологія та отологія;
фізіологічна хімія;	гінекологія;	педіатрія;	гігієна.

Поступово було додано мікроскопічну анатомію, токсикологію, бактеріологію, клінічну мікроскопію, ринологію, захворювання сечостатевої системи, захворювання нервової системи, медичну зоологію, судово-медичну експертизу та історію медицини [13, с. 102].

Перші два роки навчання було орієнтовано на вивчення фундаментальних дисциплін, інші два роки – медицині, хірургії, акушерству тощо. Увагу зосереджено на практичних заняттях у різних лабораторіях, у навчальних диспансерах (студенти працювали в малих групах) та лікарняних палатах (студенти були реєстраторами й медичними братами з перев'язування) [13, с.102].

Через 3 роки після відкриття, у 1896 р., медична школа нараховувала 123 (4) (134? – джерела наводять різну статистику. – А.К.) студентів [9, с. 39; 13, с. 7, 101] та мала у своєму розпорядженні такі структурні підрозділи:

- *хімічну лабораторію* – трьохповерхову будівлю, що містила приміщення для практичних занять 200 студентів, кімнати для хімічних досліджень, хімічної бібліотеки;
- *біологічну лабораторію* – будівлю, що призначена для вивчення таких дисциплін, як фізіологія, зоологія й ботаніка та мала відмінну колекцію видань з біологічних наук, невеликий музей і необхідне обладнання для оригінальних наукових досліджень;
- *меморіальну будівлю жіночого фонду* – трьохповерхову будівлю, що знаходилася біля лікарні Джонса Гопкінза та гарно оснащена для вивчення анатомії й фармакології;
- *патологічну лабораторію* – орендовану будівлю у лікарні Джонса Гопкінза для проведення занять з патології та наукових досліджень;
- *клінічну лабораторію* – нову та простору будівлю, що пізніше було передано лікарні Джонса Гопкінза [9, с. 17–20].

Зазначимо, що кафедру анатомії та кафедру фізіологічної хімії було розташовано на 2 додаткових поверхах нової будівлі патології на місці лікарні Джонса Гопкінза [16].

Також у січні 1896 р. було засновано науковий журнал «Журнал експериментальної медицини» (The Journal of Experimental Medicine), головним редактором якого став В. Велч. Метою видання було висвітлення результатів останніх досліджень у галузі експериментальної медицини. У річному огляді за 1896 р. було зазначено, що «цей журнал пропонує вченим цієї країни (США. – А.К.) місце для публікації їх досліджень в галузі експериментальної дисципліни, що стало нагальною потребою впродовж багатьох років». Станом на грудень 1896 р. було зібрано матеріали для першого тому з 728 сторінками та 33 одноосібними статтями науковців з Бостона, Нью-Йорка, Філадельфії, Балтимора, Енн Арбора, Чикаго, Монреаля та ін. [9, с. 32, 40; 13, с. 90]. Зауважимо, що цей журнал існує навіть у 20-х рр. ХХІ ст., що свідчить про авторитетність видання та якість наукових розвідок. Проте з лютого 1905 р. видавець – Рокфеллерський університет.

Успішне функціонування медичної школи залежало від двох інституцій – з одного боку, лікарні Джонса Гопкінза та, з іншого боку, університету. Університет був місцем для навчання студентів та вдосконалення медичних наук, лікарня стала осередком для набуття навичок мистецтва лікування й надання необхідної допомоги пацієнтам, що потребували її [9, с. 39].

Як результат, після завершення 4-х річного курсу навчання в медичній школі Джонса Гопкінза, у червні 1897 році ступінь доктора медицини отримало 15 випускників (на рис.1 наводимо список першого випуску медичної школи) з 18 студентів 1893/94 н.р. – першого року набору [13, с. 101], що свідчить про їхній високий рівень знань, здобутий у вказаному закладі вищої освіти. Для порівняння: у червні 1898 року докторами медицини стало 22 випускники [14, с. 12], серед них – уперше 4 жінки (рис. 2).

Doctors of Medicine.

CHARLES RUSSELL BARDEEN, of Syracuse, N. Y., A. B., Harvard University, 1893.

THOMAS RICHARDSON BROWN, of Baltimore, A. B., Johns Hopkins University, 1892.

WALTER S. DAVIS, of Minneapolis, Minn., S. B., Amherst College, 1893.

LOUIS PHILIP HAMBURGER, of Baltimore, A. B., Johns Hopkins University, 1893.

GUY LE ROY HUNNER, of Madison, Wis., S. B., University of Wisconsin, 1893.

IRVING PHILLIPS LYON, of Hartford, Conn., A. B., Yale University, 1893.

WILLIAM GEORGE MACCALLUM, of Dunnville, Ont., A. B., University of Toronto, 1891.

CHARLES NEIL MCBRYDE, of Blacksburg, Va., S. B., University of South Carolina, 1891.

JAMES FARNANDIS MITCHELL, of Baltimore, A. B., Johns Hopkins University, 1891.

JOSEPH LONGWORTH NICHOLS, of Cincinnati, Ohio, A. B., Harvard University, 1893.

EUGENE LINDSAY OPIE, of Baltimore, A. B., Johns Hopkins University, 1893.

MARY SECORD PACKARD, of Bayonne, N. J., A. B., Vassar College, 1892 ; Harvard Summer School, 1893.

OMAR BORTON PANCOAST, of Woodstown, N. J., S. B., Swarthmore College, 1893.

CLEMENT ANDARIESE PENROSE, of Baltimore, A. B., Johns Hopkins University, 1893.

RICHARD PEARSON STRONG, of Baltimore, Ph. B., Yale University, 1893.

(15)

Рис. 1. Список студентів набору 1893/94 н.р., що отримали ступінь доктора медицини у 1897 р. Джерело: [13]

«Усі студенти, котрих зарахували для здобуття ступеня доктора медицини, були випускниками визнаних коледжів або наукових шкіл та повністю відповідали усім вступним вимогам, як-от знання французької та німецької мов, фізики, хімії та біології», – констатував В. Велч [13, с. 101].

Зазначимо, що одному випускникові 1893/94 н.р. одразу запропонували посаду викладача анатомії в медичній школі університету Джонса Гопкінза, іншому – посаду співробітника кафедри патології, решту було прийнято лікарями-інтернами в лікарню Джонса Гопкінза терміном на один рік [13, с. 10, 101, 102].

Професорсько-викладацький склад медичної школи університету Джонса Гопкінза брав активну участь у світових науково-практичних заходах. Так, у 1897 р. професор Тейер відвідав Міжнародний медичний конгрес у Москві, професор Ослер – засідання Британської медичної асоціації в Монреалі [13, с. 11].

Студенти медичної школи Джонса Гопкінза мали можливість не тільки працювати з бібліотечними фондами, а й аналізувати наукову літературу на щотижневих студентських засіданнях із різних дисциплін.

Упродовж кожного навчального року професор Гоувелл проводив одноденне засідання у «клубі любителів періодики з фізіології» (Physiological Journal Club) для викладачів, студентів й місцевих лікарів-практиків. Цей та інші клуби мали освітній вплив і надавали можливості для обговорення результатів клінічних досліджень й навчання [13, с. 66, 103].

Doctors of Medicine.

- William Stevenson Baer, of Baltimore, A. B., Johns Hopkins University, 1894.
- William Jephtha Calvert, of Lexington, Ky., A. B., University of Kentucky, 1893; Graduate Student, Kentucky State College, 1893–94.
- Patrick Joseph Cassidy, of Norwich, Conn., A. B., Yale University, 1894.
- John Williams Coe, of Meriden, Conn., Ph. B., Yale University, 1893.
- Percy Millard Dawson, of Montreal, Canada, A. B., Johns Hopkins University, 1894.
- Arthur Wells Elting, of Upper Red Hook, N. Y., A. B., Yale University, 1894.
- William Weber Ford, of Baltimore, A. B., Adelbert College, 1893.
- Thomas Wood Hastings, of Morristown, N. J., A. B., Johns Hopkins University, 1894.
- Alfred Birch Herrick, of Amsterdam, N. Y., A. B., Williams College, 1894.
- James Hall Mason Knox, Jr., of Baltimore, A. B., Yale University, 1892, and Ph. D., 1894; A. M., Lafayette College, 1896.
- Millard Langfeld, of Baltimore, A. B., Johns Hopkins University, 1893.
- Gertrude Underhill Light, of Milwaukee, Wis., S. B., University of Wisconsin, 1894.
- James Daniel Madison, of Mazomanie, Wis., S. B., University of Wisconsin, 1894.
- Harry Taylor Marshall, of Baltimore, A. B., Johns Hopkins University, 1894.
- Roger Griswold Perkins, of Schenectady, N. Y., A. B., Union College, 1893, and Harvard University, 1894.
- Katherine Porter, of Baltimore, A. B., Bryn Mawr College, 1894.
- Joseph Hersey Pratt, of North Middleboro, Mass., Ph. B., Yale University, 1894.
- Georgiana Sands, of Port Chester, N. Y., A. B., Vassar College, 1893; Graduate Student, Barnard College (N. Y.), 1893–94.
- Benjamin Robinson Schenck, of Syracuse, N. Y., A. B., Williams College, 1894.
- Walter Ralph Steiner, of Baltimore, A. B., Yale University, 1892, and A. M., 1895; Graduate Student, Johns Hopkins University, 1892–94.
- Emma Elizabeth Walker, of Parkersburg, W. Va., A. B., Smith College, 1887.
- Andrew Henderson Whitridge, of Baltimore, S. B., Harvard University, 1894. (22)

Рис. 2. Список студентів набору 1894/95 н.р., що отримали ступінь доктора медицини у 1898 р. Джерело: [14]

Особливістю медичної школи було те, що для випускників-медиків пропонували різні навчальні курси (типу сучасних курсів підвищення кваліфікації. – А.К.) впродовж травня та червня, зі вступним курсом з нормальної гістології у квітні. Бажаючі мали змогу пройти навчальні курси з патології, бактеріології, клінічної мікроскопії, терапії, хірургії, гінекології, дерматології, дитячих захворювань, захворювань сечостатевої системи, захворювань нервової системи, ларингології та ринології, офтальмології та отології. У травні-червні 1897 року на таких курсах навчалось 58 лікарів [13, с. 103].

У 1898 р. у доповіді ректора університету Д. Гілмена йшлося, що медична школа з моменту свого відкриття успішно працювала й мала численні здобутки, серед яких значне збільшення кількості студентів та раціональне використання достатньо обладнаних приміщень для практичних занять. Ураховуючи ці чинники, рада попечителів вирішила спрямувати кошти на створення ще однієї будівлі для лабораторних дослідів з фізіології та фармакології [14, с. 22]. Також у 1898 р. на посаду професора патологічної анатомії було запрошено С. Флекснера [14, с. 14], брата американського громадського діяча та освітянина А. Флекснера, та обрано ще 3 клінічних професорів.

За статистичними даними, станом на 1 грудня 1898 року в медичній школі університету Джонса Гопкінза навчалось 167 студентів: 63 – на першому курсі, 44 – на другому, 34 – на третьому та 26 – на четвертому. Також відзначався міжнародний інтерес студентської спільноти до цього закладу вищої освіти – серед студентів були жителі Індії, Канади та Гавайїв [14, с. 103].

У 1899 р. в медичній школі університету Джонса Гопкінза відбулися кадрові зміни. Тимчасово виконуючого обов'язки декана В. Ослера змінив В. Гоувелл та за рішенням ради попечителів було прийнято ще 13 членів професорсько-викладацького й допоміжного складу [15, с. 9,19].

Важливою подією для медичної школи навесні 1899 р. стало відрядження професорів С. Флекснера та Л. Беркера до Філіппін з метою дослідження поширених хвороб [15, с. 107], за підсумками якого було оприлюднено доповідь й окреслено напрями майбутніх досліджень.

Отже, одними з передумов створення медичної школи університету Джонса Гопкінза стали заповіт американського багатія Дж. Гопкінза та феміністичний рух, що відстоював права жінок, зокрема на вищу

освіту. Після відкриття у 1893 р., на яке були спрямовані майно Дж. Гопкінза та кошти жіночого осередку, медична школа стала вдалим освітнім проектом керівництва університету Джонса Гопкінза, оскільки було запропоноване сміливе для кінця XIX ст. поєднання теорії та практики з належною матеріально-технічною базою, висококваліфікованим науково-педагогічним й допоміжним складом, що було важливим й необхідним для майбутнього лікаря завжди. За роки свого існування ретельно сплановані організаційно-педагогічні засади діяльності медичної школи університету Джонса Гопкінза дозволяють утримувати передові позиції з надання якісної вищої медичної освіти не тільки в Північній Америці, а й у всьому світі.

Перспективами подальших наукових розвідок є всебічний аналіз діяльності медичної школи університету Джонса Гопкінза впродовж XX ст. та 20-х рр. XXI ст. з метою переосмислення й запровадження позитивного досвіду в сучасну українську медичну освіту.

Література

1. Куліченко А. К. Педагогічна концепція В. Г. Кілпатрика та її світове значення : монографія / А.К. Куліченко. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2014. – 288 с.
2. Flexner A. Medical Education in the United States and Canada : A Report to the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching / A. Flexner. – New York : The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, 1910. – 346 p.
3. Folsom Ch. F. Letter / Ch. F. Folsom // The Opening of the John Hopkins Medical School to Women. – Reprinted from «Open Letters», February, 1891. – The Century Magazine. – n.p.
4. Jacob K. A. Mr. Johns Hopkins / K. A. Jacob // The Johns Hopkins Magazine. – 1974. – Vol. 25. – No. 1. – P. 13–17.
5. Jacoby M. P. Letter / M. P. Jacoby // The Opening of the John Hopkins Medical School to Women. – Reprinted from «Open Letters», February, 1891. – The Century Magazine. – n.p.
6. Lamb S. Johns Hopkins : A Canadian Medical School? / S. Lamb // Canadian Medical Association Journal. – 2017. – Vol. 180. – No. 26. – P. E893–894.
7. Mukau L. Johns Hopkins and the Feminist Legacy: How a Group of Baltimore Women Shaped American Graduate Medical Education / L. Mukau // American Journal of Clinical Medicine. – 2012. – Vol. 9. – No. 3. – P. 118–127.
8. Osler W. Letter / W. Osler // The Opening of the John Hopkins Medical School to Women. – Reprinted from «Open Letters», February, 1891. – The Century Magazine. – n.p.
9. Retrospect of Twenty Years (1876 – 1896) // Twenty-First Annual Report of the President of the Johns Hopkins University. – Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1896. – P. 1–40.
10. Rudacille D. Baltimore Blues : Gertrude Stein at Johns Hopkins [Electronic resource] / D. Rudacille. – URL: <https://mdsoar.org/bitstream/handle/11603/1734/Stein.pdf;sequence=1>
11. The William H. Welch Fund Of the Johns Hopkins Medical School // Science. – 1913. – Vol. XXXVIII. – No.983. – P. 621–622.
12. Thomas M. C. Letter / M. C. Thomas // The Opening of the John Hopkins Medical School to Women. – Reprinted from «Open Letters», February, 1891. – The Century Magazine. – n.p.
13. Twenty-Second Annual Report of the President of the Johns Hopkins University. – Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1897. – 111 p.
14. Twenty-Third Annual Report of the President of the Johns Hopkins University. – Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1898. – 109 p.
15. Twenty-Fourth Annual Report of the President of the Johns Hopkins University. – Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1899. – 116 p.
16. Welch W. H. An Address by Professor William H. Welch, M. D. Delivered at the Graduating Exercises of the Johns Hopkins University, June 13, 1893 [Electronic resource] / W. H. Welch. – URL: <https://curiosity.lib.harvard.edu/contagion/catalog/36-990064777530203941>.

References

1. Kulichenko A. K. Pedagogichna koncepciya W. H. Kilpatryka ta yiyi svitove znachennya : monografiya / A. K. Kulichenko. – Zaporizhzhia : TOV «LIPS» LTD, 2014. – 288 s.
2. Flexner A. Medical Education in the United States and Canada : A Report to the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching / A. Flexner. – New York : The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, 1910. – 346 p.
3. Folsom Ch. F. Letter / Ch. F. Folsom // The Opening of the John Hopkins Medical School to Women. – Reprinted from «Open Letters», February, 1891. – The Century Magazine. – n.p.
4. Jacob K. A. Mr. Johns Hopkins / K. A. Jacob // The Johns Hopkins Magazine. – 1974. – Vol. 25. – No. 1. – P. 13–17.
5. Jacoby M. P. Letter / M. P. Jacoby // The Opening of the John Hopkins Medical School to Women. – Reprinted from «Open Letters», February, 1891. – The Century Magazine. – n.p.
6. Lamb S. Johns Hopkins : A Canadian Medical School? / S. Lamb // Canadian Medical Association Journal. – 2017. – Vol. 180. – No. 26. – P. E893–894.
7. Mukau L. Johns Hopkins and the Feminist Legacy: How a Group of Baltimore Women Shaped American Graduate Medical Education / L. Mukau // American Journal of Clinical Medicine. – 2012. – Vol. 9. – No. 3. – P. 118–127.
8. Osler W. Letter / W. Osler // The Opening of the John Hopkins Medical School to Women. – Reprinted from «Open Letters», February, 1891. – The Century Magazine. – n.p.
9. Retrospect of Twenty Years (1876 – 1896) // Twenty-First Annual Report of the President of the Johns Hopkins University. – Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1896. – P. 1–40.
10. Rudacille D. Baltimore Blues : Gertrude Stein at Johns Hopkins [Electronic resource] / D. Rudacille. – URL: <https://mdsoar.org/bitstream/handle/11603/1734/Stein.pdf;sequence=1>

11. The William H. Welch Fund Of the Johns Hopkins Medical School // Science.– 1913.– Vol. XXXVIII.– No.983.– P. 621-622.
12. Thomas M. C. Letter / M. C. Thomas // The Opening of the John Hopkins Medical School to Women. – Reprinted from «Open Letters», February, 1891. – The Century Magazine. – n.p.
13. Twenty-Second Annual Report of the President of the Johns Hopkins University. – Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1897. – 111 p.
14. Twenty-Third Annual Report of the President of the Johns Hopkins University. – Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1898. – 109 p.
15. Twenty-Fourth Annual Report of the President of the Johns Hopkins University. – Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1899. – 116 p.
16. Welch W. H. An Address by Professor William H. Welch, M. D. Delivered at the Graduating Exercises of the Johns Hopkins University, June 13, 1893 [Electronic resource] / W. H. Welch. – URL: <https://curiosity.lib.harvard.edu/contagion/catalog/36-990064777530203941>.

УДК: 371.035

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-190-195

РОЛЬ ЖІНОК-ПЕДАГОГІВ-ПРОСВІТИТЕЛІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

Л. І. Орехова

У статті розкрито стан освіти другої половини XIX – першої половини XX століття. Під час інтенсивного індустріального розвитку країни підприємницький прагматизм спонукав можновладців при багатьох фабриках і заводах засновувати школи, вечірні класи для робітників та їхніх дітей, професійні навчальні заклади. За таких умов за розвиток освіти в країні взялися земські й міські організації, інтелігенція, різні наукові й технічні товариства, представницькі об'єднання купців і промисловців та окремі заможні громадяни. Враховуючи низький рівень фінансування освіти державними установами, внесок усіх підприємців на розвиток освітніх закладів різних видів і рівнів був особливо вагомим. Серед таких меценатів, просвітителів і засновників дошкільних, навчальних закладів для дітей і дорослих були жінки К.А. Балашева, Христіна Алчевська, Софія Русова.

Ключові слова: освітні заклади, меценати, педагоги-просвітителі, недільні школи, безплатні бібліотеки, науково-педагогічна діяльність.

THE ROLE OF WOMEN OF TEACHERS-PROFESSIONALS IN THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE SECOND HALF OF THE XIX – THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY

L. Orekhova

The article reveals the state of education in the second half of the nineteenth and first half of the twentieth century. During the intensive industrial development of the country, entrepreneurial pragmatism prompted the authorities, with many factories and factories, to establish schools, evening classes for workers and their children, vocational schools. Under such conditions, for the development of education in the country took the Zemsky and city organizations, intellectuals, various scientific and technical societies, representative associations of merchants and industrialists and some wealthy citizens. Taking into account the low level of financing of education by state institutions, the contribution of all entrepreneurs to the development of educational institutions of different types and levels was particularly significant. Among such philanthropists, educators and founders of pre-school, educational institutions for children and adults were K.A. Balasheva, Khrystyna Alchevskaya, Sofia Rusova. At the beginning of the 20th century, Sunday schools, or adult learning schools, which at that time played a significant role among educational institutions, became widespread in Ukrainian cities. Sunday schools were founded both by the state and by urban and rural communities, as well as by individuals. In the estate of Countess KA Balasheva, Moshnorodorodsk, Cherkassy region, which actively engaged in sugar cultivation and gargulation, contained 18 national church parish schools in villages and two two-class folk schools with craft departments in the towns of Moshny and Gorodishche. All of them were funded by the Countess. She fully supported two-class schools, as well as church-parish schools, in which more than 2000 children were studying. Since 1862, among them, Kharkiv women's free Sunday school of Khrystyna Danylivna Alchevskaya, wife of the famous industrialist and financier O.K. Alchevsky.

As you can see, the activity of Kh.D. Alchevsk, Sofia Rusova had a pronounced national character. The concept of preschool education of Rusova, the development of school education issues, testify that they were patriots of Ukrainian land, they saw the true sources of the revival of the Ukrainian nation, in particular, the development of the state as a whole.

Key words: educational establishments, patrons, pedagogues-educators, Sunday schools, free libraries, scientific and pedagogical activity.

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського**

Серія: *Педагогіка і психологія*

Випуск 57 • 2019 р.

Підписано до друку 17 квітня 2019 р.
Формат 60x84/8.
Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman. Ум. др. арк. 23,9
Наклад 100 прим.

Віддруковано з оригіналів замовника.
ФОП Корзун Д.Ю.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Тел.: (0432) 69-67-69, 603-000.
E-mail: info@tvoru.com.ua, <http://www.tvoru.com.ua>
Видавець ТОВ «Твори»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. Келецька, 51а.
Тел.: (0432) 69-67-69, 603-000.